

Izvanredni i redoviti studenti: razlike u socio-demografskim karakteristikama, obrazovnim postignućima i iskustvu studiranja

UDK: 37.091.212.5“372.6/.7

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 10. 06. 2018.

Dr. sc. Silvia Rogošić¹

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

silvia.rogosic@ufzg.hr

Sažetak

Cilj ovoga rada je ustanoviti razlike između redovitih i izvanrednih studenata odgojiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (N = 400) s obzirom na neke socio-demografske karakteristike, obrazovna postignuća (na tercijarnoj i predtercijarnoj razini obrazovanja) i iskustva studiranja (zadovoljstvo studijem i percepcija socijalnog kapitala fakulteta) oslanjajući se na dvije teorije: 1. teoriju primarne orijentacije (Bozick, 2007.) i 2. teoriju socijalnog kapitala (Coleman, 1990). Također, cilj je i ustvrditi u kojoj mjeri se upis na izvanredni/redoviti studij predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu može objasniti obrazovnim postignućima koja prethode upisu na studij,

¹ Silvia Rogošić završila je studij Hrvatske kulture i Sociologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirala je u području sociologije obrazovanja. Od 2010. godine zaposlena je na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, na Katedri za filozofiju i sociologiju. Posebno su područje njenog nastavnog i znanstveno-istraživačkog rada društvene nejednakosti u obrazovanju.

a u kojoj mjeri se može objasniti radnim ili obiteljskim obvezama koje se smatraju uobičajenim razlozima za upis na izvanredni studij. Rezultati hi kvadrat i Mann Whitney U testa pokazuju da su studenti izvanrednih studija u prosjeku stariji od redovitih studenata, u većoj su mjeri zaposleni, češće pohađaju četverogodišnje stručne škole od gimnazija i u prosjeku češće imaju bračne partnere i djecu. Redoviti studenti značajno bolje ocjenjuju socijalni kapital koji im je dostupan na fakultetu i zadovoljniji su studiranjem, ali suprotno od očekivanog, imaju niža obrazovna postignuća (na svim pokazateljima). Rezultati binarne logističke regresije sa zavisnom varijablom upis na redoviti/izvanredni studij pokazuju da stariji i zaposleni ispitanici, kao i oni koji su završili četverogodišnje strukovne škole, češće upisuju izvanredne studije dok se obrazovna postignuća i obiteljski status nisu pokazali značajnim prediktorima odabira izvanrednog/redovitog studija.

Ključne riječi: izvanredni studenti, redoviti studenti, socio-demografske karakteristike, iskustvo studiranja, obrazovna postignuća, teorija primarne orijentacije, Colemanova teorija socijalnog kapitala

Uvod

Izvanredni studenti prepoznati su kao specifičan dio studentske populacije, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Njihovo glavno obilježje jest da uz studiranje i rade te su stoga primorani polaziti tome prilagođene studijske programe. Strani autori često primjećuju da je mali broj specifičnih istraživanja o iskustvima ove skupine studenata (Callender i Feldman, 2009.), a ona koja postoje (npr. Rochford, Connoll i Drennan, 2009.) uglavnom su fokusirana na razlike u obrazovnim postignućima kao posljedice njihovog radnog statusa (zaposlen/nezaposlen). U istraživanju koje su 2016. proveli Callender, Wilkinson i Mackinon 82 % ispitanika navelo je da si ne mogu priuštiti studij bez rada zbog financijskih razloga te zato odabiru izvanredne studije. Također, ispitanici koji imaju obitelji, a pogotovo samohrani roditelji češće su odabirali izvanredni studij, a više od 60 % ispitanika izvanredni studij smatralo je prikladnijom opcijom od redovitog studija jer se ne mogu preseliti u grad u kojem studiraju, najčešće zbog obiteljskih ili radnih obveza. Fuller (2001.) zaključuje da se izvanredni studenti u starijoj dobi odlučuju studirati motivirani željom za profesionalnim osposobljavanjem, ali i željom za osobnim rastom i razvojem što će im osigurati bolje karijerne mogućnosti u budućnosti. Wenz i Yu (2010.) kao i Behr i Theune (2016.) pronalaze da se zaposlenost studenata negativno odražava na njihova obrazovna postignuća, a budući da su u većoj mjeri izvanredni studenti zaposleni takvi i

sl. zaključci impliciraju da redoviti studenti postižu bolji akademski uspjeh. S druge pak strane postoje i istraživanja koja pokazuju da ne postoje razlike u obrazovnim postignućima zaposlenih i nezaposlenih studenata ili da je zaposlenost pozitivno povezana s obrazovnim postignućima (Callender i Feldman, 2009.) što u velikoj mjeri ovisi o tome koji su pokazatelji obrazovnih postignuća uzeti u obzir.

Pojam izvanrednih studenata u Republici Hrvatskoj definiran je kao dio studentskog tijela koji studira po posebnom izvedbenom planu, tj. uz rad ili neku drugu aktivnost koja traži posebno prilagođene termine ili načine izvođenja studija u skladu s izvedbenim nastavnim planom, a student djelomice ili u potpunosti podmiruje troškove studija (što je navedeno u statutima svih hrvatskih sveučilišta). U Hrvatskoj ne postoji velik broj istraživanja u čijem su fokusu izvanredni studiji/studenci i njihove specifičnosti u odnosu na redovite studije/studente. Većina nalaza koja se vezuje uz ova pitanja nastala je u okviru istraživanja koja su se bavila širom tematikom (npr. Jokić i Ristić Dedić, 2015.; Farnell i sur., 2014.). Rezultati takvih istraživanja uglavnom se svode na udio izvanrednih studenata u različitim tipovima studija, udjelu izvanrednih studenata koji rade i sl., dok su ispitivanja povezana s njihovim obrazovnim postignućima, iskustvima studiranja, razlozima upisa studija i sl. rijetka. U akademskoj godini 2013./2014. u Hrvatskoj je ukupno bilo oko 30 % izvanrednih studijskih programa (na javnim sveučilištima, javnim veleučilištima i visokim školama te na privatnim visokim učilištima), a na njima je studiralo 7752 od ukupno 37572 studenta (Jokić i Ristić Dedić, 2015.). Za razliku od redovitih studenata, izvanredni studenti nemaju pravo na: smještaj u studentskom domu i subvencioniranje troškova smještaja², na subvenciju troškova prehrane³, na zdravstveno osiguranje⁴ i na ostvarivanje prava na državnu stipendiju⁵. Također, pravo na popuste za javni prijevoz do 2017. godine imali su samo redoviti studenti, ali od 2017. g. jednaka prava imaju i izvanredni nezaposleni studenti u pojedinim hrvatskim gradovima (npr. Zagreb)⁶. Ovakva neravnomjerna raspodjela studentskih prava posljedica je toga što su izvanredni studiji upravo osnovani kako bi na njima mogli studirati

---

² Prema Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava redovitih studenata na subvencionirano stanovanje (Narodne novine 53/2017)

³ Prema Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na pokriće troškova prehrane studenata (Narodne Novine 120/2013)

⁴ HZZO-u su dostupni podaci iz Informacijskog sustava studentskih prava (ISSP) eMatice te vrše automatsku prijavu redovitih studenata (hrvatskih državljana s prebivalištem, odnosno boravištem u RH) na obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje.

⁵ Prema Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju (Narodne novine, broj: 159/13)

⁶ Regulirano dogovorom lokalne uprave i pružatelja javnog prijevoza u pojedinim gradovima npr. Zagrebačkog električnog tramvaja i Grada Zagreba

pojedinci koji su zaposleni i kojima zdravstveno osiguranje i druge sl. povlastice proizlaze iz radnog, a ne iz studentskog statusa. Međutim, iako mogućnost izvanrednog studiranja u Hrvatskoj postoji još od devedesetih godina prošlog stoljeća, takav tip studija sve manje podrazumijeva studiranje uz rad (tj. ono što bi koncept izvanrednog studija trebao omogućiti), a sve je više posljedica niskih obrazovnih postignuća zbog kojih je pojedincima onemogućen upis na redovite studije, pa im je izvanredni studij alternativa (Matković, 2009.). Također, niža obrazovna postignuća imaju pojedinci koji polaze škole u manjim sredinama (selima, manjim mjestima) (Bracken, 2007.; Hu, 2003.; Klepač 2016.) pa je velika vjerojatnost da češće upisuju i izvanredne studije kao alternativu. Farnell i sur. (2014.) navode da se među izvanrednim studentima, tek 50 % studenata stručnih studija i oko 25 % studenata sveučilišnih studija krajem akademske godine 2010./2011. deklarirala kao zaposlena, što dovodi u pitanje imenovanje ovog načina studiranja kao „studij uz rad“. Pravo na zapošljavanje posredstvom studentskih centara do 2018. godine ostvarivali su samo redoviti studenti, dok će prema usvojenom novom prijedlogu Zakona o obavljanju studentskih poslova⁷ takav način zapošljavanja biti omogućen i izvanrednim studentima koji nemaju ugovor o radu, što opet dovodi u pitanje definiciju izvanrednih studija u RH. Također, prema podacima Državnog zavoda za statistiku (1997. – 2009.) prosječno trajanje završenog studija znatno je duže kod izvanrednih studenata u usporedbi s redovitima.

Ovo istraživanje provodi se kako bi se ispitala razlika između redovitih i izvanrednih studenata odgojiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s obzirom na neke socio-demografske karakteristike, obrazovna postignuća (na terciarnoj i predtercijarnoj razini obrazovanja) i iskustva studiranja (zadovoljstvo studiranjem i percepcija socijalnog kapitala fakulteta) oslanjajući se na dvije teorije: 1. teoriju primarne orijentacije (Bozick, 2007.) i 2. teoriju socijalnog kapitala (Coleman, 1990.). Teorija primarne orijentacije često se upotrebljava u području sociologije obrazovanja i polazi od pretpostavke da se lošija obrazovna postignuća studenata koji su zaposleni mogu objasniti time što su spomenuti studenti primarno orijentirani na posao, a ne na studij. Prema toj teoriji primarna orijentacija određena je odlukom studenata da se posvete prvenstveno poslu, a tek onda studiju, a ne manjkom vremena (jer su u radnom odnosu) potrebnim za izvršavanje studentskih obveza. Iako studiranje na izvanrednim studijima u RH pomalo gubi svoje izvorno značenje, smatramo da je i dalje velik broj zaposlenih izvanrednih studenata u odnosu na redovite studente, pa smo mišljenja da će se spomenute grupe studenata u prosijeku ipak

---

⁷ U saborsku proceduru upućen je prijedlog zakona o obavljanju studentskih poslova 30. 5. 2018.

razlikovati u radnom statusu i u obrazovnim postignućima. Također, prema Colemanovoj teoriji (1990.) socijalni kapital neke institucije/organizacije podrazumijeva kvalitetu odnosa između članova te institucije (Rogošić, 2016.) i takvi resursi služe kako bi pojedinci ostvarili različite ciljeve, pa tako i one obrazovne. Sukladno tomu, pretpostavlja se da postoje razlike u socijalnom kapitalu fakulteta između studenata redovitih i izvanrednih studija jer studenti na redovitom studiju imaju svakodnevne nastavne aktivnosti na kojima su dužni sudjelovati, dok studenti izvanrednog studija imaju nastavu prilagođenu svojim obvezama i manje vremena provode na fakultetu, pa se pretpostavlja da redoviti studenti imaju kvalitetnije odnose sa zaposlenicima fakulteta. Istraživanje koje su provele Vrhovski, Fratrić Kunac i Ražić (2012.) na uzorku studenata Sveučilišta Vern' u Zagrebu upravo pokazuje da su društvenim životom na fakultetu kao i svojom osobnom situacijom na studiju zadovoljniji redoviti studenti. Etcheverry, Clifton i Roberts (2001.) također pronalaze značajnu povezanost između karakteristika odnosa unutar obrazovnih institucija i obrazovnih postignuća pojedinca. Socijalni kapital koji pojedinci posjeduju pozitivno je povezan sa zadovoljstvom pojedinca u najrazličitijim područjima života (Lin, 2001.) kao i s njihovim obrazovnim postignućima (Coleman, 1988.), pa se pretpostavlja da će viša razina socijalnog kapitala fakulteta koju posjeduju studenti redovitih studija proizvesti razlike u zadovoljstvu i akademskom uspjehu između spomenutih grupa studenata tj. pretpostavlja se da će izvanredni studenti imati niža obrazovna postignuća i biti manje zadovoljni iskustvom studiranja od svojih kolega na redovitim studijima.

Također, nastoji se ustanoviti u kojoj se mjeri upis na izvanredni/redoviti studij predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu može objasniti obrazovnim postignućima koja prethode upisu na studij (prosječnom ocjenom u srednjoj školi, nemogućnošću upisa nekog drugog studija tj. redosljedom izbora studija, završetkom gimnazije/neke druge škole), a u kojoj se mjeri može objasniti radnim ili obiteljskim obvezama koje se smatraju uobičajenim razlozima za upis na izvanredni studij.

Istraživački ciljevi i hipoteze

Zadaća je rada ustanoviti postoje li statistički značajne razlike između studenata izvanrednih i redovitih studijskih programa predškolskog odgoja u: starosnoj dobi, statusu zaposlenja (zaposlen/nezaposlen), mjestu odrastanja (grad/manje mjesto ili selo), tipu srednje škole koji su pohađali (gimnazije ili druge škole), suživotu s bračnim partnerom/partnericom i djetetom/djecom, prosjeku na državnoj maturi, u srednjoj školi i na prethodnoj godini studija kao i redosljedu odabira studija (je li studij koji su upisali njihov prvi, drugi, treći 4. (itd.) izbor), procjeni socijalnog kapitala koji im je dostupan na fakultetu i zadovoljstvu studiranjem. Također, cilj je ustanoviti koje od spomenutih varijabli (ne uključujući socijalni kapital fakulteta i zadovoljstvo

studiranjem) najviše doprinose objašnjenju upisa na izvanredni/redoviti studij. Na temelju nalaza prethodnih istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Studenti izvanrednih studija u značajno su većem broju zaposleni od studenata redovitih studija.
2. U prosjeku su izvanredni studenti stariji od redovitih studenata.
3. Izvanredni studenti u prosjeku su rjeđe od redovitih pohađali gimnazije.
4. Izvanredni studenti češće su od redovitih studenata odrastali u manjim mjestima ili selima.
5. Studenti redovitih studija rjeđe žive s bračnim partnerima/icama i s djecom od studenata izvanrednih studija.
6. Obrazovna postignuća redovitih studenata (prosjeak na državnoj maturi, u srednjoj školi i na prethodnoj godini studija) viša su u odnosu na obrazovna postignuća izvanrednih studenata.
7. Studenti izvanrednih studija imaju nižu razinu socijalnog kapitala koji im je dostupan na fakultetu od redovitih studenata.
8. Redoviti studenti zadovoljniji su studiranjem od izvanrednih studenata.
9. Odabir izvanrednog/redovitog studija u najvećoj mjeri određuje status zaposlenja, godine starosti i prethodna obrazovna postignuća studenta.

Metodologija

Ispitanici i postupak prikupljanja podataka

Ukupan broj sudionika/ica u istraživanju je 400. Svi ispitanici/ice su studenti/ice preddiplomskog i diplomskog studija *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje* na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Dva su ispitanika muškog roda. Na izvanrednom studiju predškolskog odgoja studira njih 250, dok ih na redovitom studiju predškolskog odgoja studira 150. Prvu godinu preddiplomskog studija predškolskog odgoja pohađa 97, drugu 164 i treću 73 studenta/ice. Prvu godinu diplomskog studija pohađa 30, a drugu godinu diplomskog studija 36 studenata iz ukupnog uzorka. Starosna dob sudionika u istraživanju je od 18 do 54 godine. Ispitanici u uzorku u prosjeku imaju 24 godine. Podatci su se prikupljali s pomoću anketnog upitnika.

Operacionalizacija varijabli i korišteni instrument

Obrazovna postignuća mjerena su prosječnom ocjenom u srednjoj školi, na prethodnoj godini studija i ocjenom na državnoj maturi⁸ (od ocjene dovoljan tj. 2 do

---

⁸ Državnu maturi nisu polagali svi ispitanici pa su razlike mjerene među ispitanicima koji su je polagali (N=280)

ocjene izvrstan tj. 5). Redosljed odabira studija⁹ je kodiran na način da je primjerice broj 1 označavao da je studij upisan kao prvi izbor, broj 2 kao drugi itd. Socijalni kapital fakulteta mjerio se s pomoću četiri pitanja (kojima se procjenjivao odnos studenata i zaposlenika fakulteta) na Likertovoj skali od pet stupnjeva po uzoru na Rogošić (2016.), u čijem je istraživanju i potvrđena visoka pouzdanost spomenute skale (Cronbach $\alpha=0,72$). Zaposlenost/nezaposlenost¹⁰, pohađanje gimnazije / pohađanje drugih škola, odrastanje u manjem mjestu ili selu / odrastanje u gradu¹¹, život s bračnim partnerom/partnericom i život s djetetom/djecom su dihotomne varijable. Također, studenti su na Likertovoj skali od sedam stupnjeva trebali odgovoriti u kojoj su mjeri zadovoljni studiranjem¹² na svom fakultetu.

Statistička obrada podataka

Prikupljeni podatci analizirani su korištenjem statističkog programa SPSS 0.19. Izračunata je deskriptivna statistika za sve varijable u upitniku. Point Biserial i Pearsonovim koeficijentom korelacije izmjerene su povezanosti između varijabli u istraživanju. Kako bi se ispitalo postoje li statistički značajne razlike između redovitih i izvanrednih studenata s obzirom na varijable koje su prethodno spomenute, korišten je hi kvadrat test i Mann Whitney U test. Također je korištena logistička binarna regresija kako bismo ustanovili koje varijable najbolje objašnjavaju upis na izvanredni/redoviti studij.

Rezultati

U Tablici 1. prikazani su rezultati hi kvadrat testa razlika u statusu zaposlenja (zaposlen/nezaposlen), mjestu odrastanja (grad / manje mjesto ili selo), tipu srednje škole koju su ispitanici pohađali (gimnazije ili druge škole), suživotu s bračnim partnerom/partnericom i djetetom/djecom.

---

⁹ Redosljed odabira studija također je pokazatelj obrazovnih postignuća jer se studenti koji upisuju studij kao prvo izbor smatraju uspješnijima od onih koji to nisu uspjeli (Perna i Thomas, 2006; Rogošić, 2017b)

¹⁰ U analizama su pod zaposlene u obzir uzeti i redoviti student (koji rade preko studentskih ugovora)

¹¹ Pod mjesto odrastanja misli se na mjesto u kojem su ispitanici završili srednju školu (što je u upitniku naglašeno).

¹² Spomenuta čestica preuzeta je od Rijavec i Golub (2017)

Rezultati hi kvadrat testa pokazuju da su izvanredni studenti u odnosu na redovite u većoj mjeri zaposleni, da su rjeđe pohađali gimnazije, a češće četverogodišnje strukovne škole, da češće žive s bračnim partnerom/partnericom i djetetom/djecom. Spomenute skupine studenata nisu se razlikovale s obzirom na tip mjesta u kojem su odrasli ($p > ,05$).

U Tablici 2. prikazana je deskriptivna statistike za kontinuirane varijable, posebno izračunata za svaki od poduzoraka (izvanredni i redoviti studenti), a zatim i na cijelom uzorku.

U Tablici 3. prikazani su rezultati Mann Whitney U testa kojim su se provjeravale razlike u obrazovnim postignućima, starosnoj dobi, razini socijalnog kapitala fakulteta i iskustvu studiranja između studenata izvanrednog i redovitog studija.

Rezultati pokazuju da su izvanredni studenti u odnosu na redovite u prosjeku stariji, imaju značajno viša obrazovna postignuća (na tercijarnoj i predtercijarnoj razini obrazovanja tj. na svim pokazateljima), manje su zadovoljni studiranjem na svom fakultetu i lošije ocjenjuju socijalni kapital koji im je dostupan na fakultetu. Značajne razlike nisu pronađene s obzirom na redosljed odabira studija tj. jesu li studenti odabirali svoj studij kao prvi ili pak drugi (treći itd.) izbor.

U Tablici 4. prikazani su Point Biserial i Pearsonovi koeficijenti korelacije između varijabli korištenih u istraživanju.

U Tablici 5. prikazani su rezultati logističke binarne regresije sa zavisnom varijablom upis na redoviti/izvanredni studij i s nezavisnim varijablama: dob, zaposlen/nezaposlen, život s bračnim partnerom/partnericom, život s djetetom/djecom, odrastanje u manjem mjestu ili selu / odrastanje u gradu, redosljed odabira studija, prosjek ocjena u srednjoj školi, pohađanje gimnazije/pohađanje druge srednje škole.

Rezultati Hosmer-Lemeshow testa pokazuju da je model podržan jer je $p > ,05$. Dobiveni indeksi pogodnosti u binarnoj logističkoj regresiji upućuju na adekvatnost modela koji uključuje nezavisne varijable naspram nultog modela. Konačni regresijski model točno klasificira 92,4 % upisa na redoviti i 60 % upisa na izvanredni studij. Ukupno, točno klasificira 80,5 % upisa na studij. Budući da su vrijednosti senzitivnosti i specifičnosti veće od 50 %, model se smatra prihvatljivim (prema Marôco, 2011.). Objasnjeno je između 34,7 % i 47,3 % varijance zavisne varijable. Objasnjenu upisa na izvanredni/redoviti studij pridonosi starosna dob i radni status ($p = ,000$), a zatim tip srednje škole koji su ispitanici pohađali ($p = ,001$). Ostale nezavisne varijable uključene u model nisu značajno pridonijele objašnjenju upisa na redoviti/izvanredni studij

Tablica 1. Rezultati hi kvadrat testa: Razlike na dihotomnim varijablama između studenata izvanrednog i redovitog studija

	Izvanredni studenti (f)	Redoviti studenti (f)	Yatesova korekcija	df	p
1. Zaposlen	92	50	68,16	1	,000
Nezaposlen	58	200			
2. Odrastao u manjem mjestu/selu	49	80	,001	1	,978
Odrastao u gradu	101	170			
3. Pohađao sam gimnaziju	86	192	15,85	1	,000
Pohađao sam drugu srednju školu	64	58			
4. Živim s bračnim partnerom/partnericom	33	7	36,30	1	,000
Ne živim s bračnim partnerom/partnericom	117	243			
5. Živim s djetetom	28	7	27,61	1	,000
Ne živim s djetetom	122	243			

Napomena: samo je 148 (147) ispitanika odgovorilo na pitanja o suživotu s bračnim partnerom/partnericom i djetetom/djecom pa je uzorak na kojem se radio test obuhvaćao manji broj ispitanika nego kod provjere razlika na drugim varijablama

Tablica 2. Deskriptivna statistika varijabli korištenih u istraživanju

Varijable		1	2	3	4	5	6	7
Redoviti	N	250	249	250	152	250	249	249
	M	1993,46	3,48	3,85	3,57	1,54	11,80	5,04
	Min.	1986	2	3	3	1	4	1
	Max.	1997	5	5	5	4	20	7
	SD	1,69	,76	,74	,68	,83	2,81	1,27
Izvanredni	N	150	96	150	133	150	150	150
	M	1987,31	3,73	4,07	3,94	1,43	10,35	4,4
	Min.	1961	3	4	2	1	4	1
	Max.	1996	5	5	5	4	18	7
	SD	8,05	,75	0,61	0,64	0,69	2,91	1,49
Ukupno	N	400	345	400	285	400	399	399
	M	1991,16	3,55	3,93	3,74	1,50	11,25	4,8
	Min.	1961	2	3	2	1	4	1
	Max.	1997	5	5	5	4	20	7
	SD	5,91	,76	,70	,68	,78	2,93	1,39

Napomena: varijabla 1 = godina rođenja, 2 = ocjena na državnoj maturi, 3 = prosjek ocjena u srednjoj školi, 4 = prosjek ocjena u prethodnoj godini studija, 5 = redoslijed odabira studija, 6=socijalni kapital fakulteta, 7 = zadovoljstvo studiranjem

Tablica 3. Rezultati Mann Whitney U testa: Razlike između studenata izvanrednog i redovitog studija

	Izvanredni studenti		Redoviti studenti		U	z	p
	Aritmetička sredina rangova	Sume rangova	Aritmetička sredina rangova	Sume rangova			
Godina rođenja	128,19	19228,50	243,89	60971,50	7903,50	-9,819	,000
Ocjena na državnoj maturi	193,68	18593,00	165,03	41092,00	9967,00	-2,069	,009
Prosjek u srednjoj školi	221,63	33245,00	187,82	46955,00	15580,00	-3,111	,002
Prosjek ocjena u prethodnoj godini studija	166,89	22197,00	122,09	18558,00	6930,00	-5,058	,000
Redoslijed odabira studija	194,04	29106,50	204,37	51093,50	17781,50	-1,019	,308
Socijalni kapital fakulteta	164,35	24652,00	221,48	55148,00	13327,00	-4,818	,000
Zadovoljstvo studiranjem	171,20	25680,00	217,35	54120,00	14355,00	-3,98	,000

Napomena: prosjek ocjena u prethodnoj godini studija ispitivan je na uzorku studenata koji su pohađali drugu i treću godinu preddiplomskog studija te prvu i drugu godinu diplomskog studija (N = 303) predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu

Tablica 4. Korelacije među ispitivanim varijablama

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2		-,217**									
3	,156**	,492**									
4	-,322**	,462**	,453**								
5	,058	-,144**	-,126*	-,106							
6	-,06	,029	,028	,042	,047						
7	,133**	-,079	-,001	-,026	-,023	,449**					
8	-,505**	,147**	,155**	,269**	-,071	-,239**	-,225**				
9	,616**	-,083	-,151**	-,269**	,052	,029	,093	-,310**			
10	,589**	-,163**	-,156**	-,248**	,016	,03	,170**	-,272**	,782**		
11	,105*	,028	-,133**	,088	,186**	,067	,035	-,205**	,087	,03	
12	,002	-,03	-,082	-,051	-,102*	,014	,08	-,007	,091	,108*	,066
13	,468**	-,069	-,012	-,131*	,024	,054	,124*	-,418**	,293**	,306**	,019

**p<,001; * p<,05

Napomena: varijable 1 – 7 kodirane su kao u Tablici 2.; 8 = pohađanje izvanrednog/redovitog studija, 9 = život s bračnim partnerom/partnericom, 10 = život s djetetom/djecom, 11 = pohađanje gimnazije/drugih škola; 12 = odrastanje u manjem mjestu ili selu / odrastanje u gradu.

Tablica 5. Rezultati logističke regresije za objašnjenje upisa na redoviti/izvanredni studij

	B	S.E.	Wald χ^2	Df	p	Exp. B
Godina rođenja	-,363	,061	35,86	1	,000	,695
Zapostlen/nezapostlen	1,049	,292	12,88	1	,000	2,86
Živim s bračnim partnerom/partnericom	,220	,847	,07	1	,795	1,25
Živim s djetetom/ djecom	-,940	,899	1,09	1	,296	,391
Odrastao sam u manjem mjestu(selu) / odrastao sam u gradu	,075	,288	,07	1	,793	1,08
Redoslijed odabira studija	,013	,175	,01	1	,939	1,01
Prosječna ocjena u srednjoj školi	,344	,198	3,02	1	,082	1,41
Pohađanje gimnazije/pohađanje druge srednje škole	,942	,288	10,70	1	,001	2,56
Constant	720,799	120,813	35,60	1	,000	.
Cox & Snell R _c	,347					
Nagelkerke R _c	,473					
Hosmer -Lemeshow Test:	$\chi^2=14,856$; df=8 ; p=,062					
Klasifikacija:	Total: 80,5%					

Napomena: redoviti studij kodiran je s 0, a izvanredni studij kodiran je s 1

Diskusija i zaključak

Značajne razlike između redovitih i izvanrednih studenata u dobi te u radnom statusu u ovom slučaju pokazuju da izvanredni odgojiteljski studij Učiteljskog fakulteta u Zagrebu ispunjava svoju klasičnu zadaću tj. i dalje se može definirati kao studij uz rad. Iako je bilo pretpostavljeno, s obzirom na prethodne istraživačke nalaze, da će studenti češće upisivati izvanredne studije radi niskih obrazovnih postignuća, to se rezultatima nije potvrdilo. Isto tako, teorija primarne orijentacije prema kojoj su izvanredni studenti primarno orijentirani k radu i zato imaju niža obrazovna postignuća također nije potvrđena. Colemanova teorija socijalnog kapitala u ovom je istraživanju djelomice potvrđena jer studenti izvanrednih studija lošije ocjenjuju socijalni kapital fakulteta i manje su zadovoljni studiranjem od svojih kolega na redovitim studijima, međutim unatoč nižoj razini socijalnog kapitala imaju viša obrazovna postignuća. Visoka obrazovna postignuća izvanrednih studenata moguće je objasniti teorijom ljudskog kapitala (Becker, 1964.) prema kojoj zaposlenost povećava ljudski kapital pojedinca koji pozitivno utječe na obrazovne ishode. Naime, na poslu povećavamo svoj ljudski kapital na način da stječemo nove vještine i kompetencije (npr. komunikacijske kompetencije, osjećaj za upravljanje vremenom i sl.) i usvajamo određene vrijednosti (npr. rad kao vrijednost) koje mogu biti itekako korisne za uspješan završetak studija (Brecht i sur., 2017). Tako Strauss i Volkwein (2002.) nalaze da je zaposlenost pozitivno povezana s prosječnom ocjenom na studiju. Završetak preddiplomskog studija Rani i predškolski odgoj na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu omogućava pristup profesiji odgajatelja u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja u svojstvu pripravnika. Stoga izvanredni studenti na diplomskim odgojiteljskim studijima imaju mogućnost raditi u vrtićima i istovremeno studirati, što im omogućuje prakticiranje naučenih vještina na radnome mjestu i svojevrсна je prednost u odnosu na studente koji nisu zaposleni u struci. Također Rogošić (2017.b) pretpostavlja da je obrazovni uspjeh dijela izvanrednih studenata određen i njihovim nezadovoljstvom trenutnim radnim mjestom i željom za napredovanjem koja je često moguća samo uz diplomu i kvalifikacije koje se njome stječu. Iako su studenti izvanrednih studija češće od redovitih u braku i imaju djecu, rezultati logističke regresije pokazuju da upis na redoviti/izvanredni studij nije moguće objasniti obiteljskim obvezama već se pretpostavlja da su zaposleni studenti (koji češće studiraju na izvanrednom studiju) u većoj mjeri oženjeni/udane i imaju djecu jer su značajno stariji od studenata na redovitim studijima. Također, vjerojatno je dio njih stupio u brak tijekom studija, stoga ih obiteljske obveze nisu mogle determinirati pri samom upisu na studij. Pohađanje gimnazije / drugih srednjih škola značajno određuje odabir studija (izvanrednog/redovitog) tj. studenti koji su pohađali četverogodišnje strukovne srednje škole če-

šće su odabirali izvanredni studij. Naime, učenici iz gimnazija u većem se broju od učenika iz drugih četverogodišnjih srednjih škola odlučuju studirati (Šćukanec i sur., 2016.), pa se pretpostavlja da je veći dio ispitanika koji pohađaju izvanredne studije odlučio nakon završene srednje škole raditi, a odluka o studiranju došla je kasnije, što potvrđuje i njihova starosna dob. Takav nalaz u skladu je s nalazima istraživanja koje su proveli Šćukanec i sur. (2016.) i koji pokazuju da se gimnazijalci zastupljeniji među redovitim studentima, a među izvanrednim studentima oni sa završenom četverogodišnjom strukovnom srednjom školom. Pronađeno je i da su izvanredni studenti manje zadovoljni studiranjem što je vjerojatno posljedica činjenice što su, u ovom slučaju, ambiciozniji i motiviraniji od studenata na redovitim studijima pa od studiranja imaju veća očekivanja. Što se tiče rezultata na skali socijalnog kapitala, mišljenja smo da on proizlazi iz činjenice što redoviti, za razliku od izvanrednih studenata, više borave na fakultetu, što se pozitivno odražava na kvalitetu njihova odnosa sa zaposlenicima fakulteta i na zadovoljstvo studiranjem. Značajna korelacija između socijalnog kapitala fakulteta i zadovoljstva studiranjem ($p \leq ,05$) također ide u prilog spomenutoj pretpostavci.

U skladu s rečenim, potvrđene su 1., 2., 3., 5., 7. i 8. hipoteza dok su 4. i 6. hipoteza odbačene. Deveta je hipoteza djelomice potvrđena jer stariji i zaposleni ispitanici češće studiranju na izvanrednom studiju, ali se njihova obrazovna postignuća u srednjoj školi i redosljed odabira studija nisu pokazala značajnim prediktorom izbora studija.

Rezultate ovog istraživanja nije moguće generalizirati na čitavu populaciju studenata Sveučilišta u Zagrebu i zato se preporučuje slično istraživanje provesti na uzorku koji bi obuhvaćao reprezentativan uzorak studenata svih hrvatskih sveučilišta. Također, takvo bi istraživanje omogućilo usporedbu karakteristika studenata odgojiteljskog studija u Zagrebu i ostatka populacije izvanrednih studenata u RH što bi nam dalo detaljniji uvid u specifičnosti studenata na spomenutom studiju Učiteljskog fakulteta.

Literatura

- Becker, G. S. (1964.). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. New York: National Bureau of Economic Research.
- Behr, A. i Theune, K. (2016.). The causal effect of off-campus work on time to degree. *Education Economics*, 24(2), 189–209.
- Bozick, R. (2007.). Making it through the first year of college: The role of students' economic resources, employment, and living arrangements. *Sociology of Education*, 80(3), 261–285.
- Bracken, E. (2007.). *Off the beaten path: Rural students and the pursuit of higher education. Sociology honors projects*. Preuzeto s web-a 18. svibnja 2018: http://digitalcommons.macalester.edu/soci_honors/9
- Brecht N., Omeij E., Verhaest, D. i Baert, S. (2017.). Does student work really affect educational outcomes? A review of the literature. Discussion paper br. 11023. Bonn: The IZA Institute of Labor Economics .
- Callender, C., D. i Fieldman, R. (2009.). *Part-time undergraduates in higher education: a literature review*: London: Birkbeck University.
- Callender, C., Wilkinson, D. i Mackinon, K. (2006.). *Part-time students and part-time study in higher education in the UK Strand 3: a survey of students' attitudes and experiences of part-time study and its costs 2005/06*. London: UniversitiesUK and GuildHE.
- Coleman, J. S. (1988.). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology*, 94 Supplement: Organizations and institutions: Sociological and economic approaches to the analysis of social structure, 95-120.
- Coleman, J. S. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, Mass: Belknap
- Etcheverry, E., Clifton, R. A. i Roberts, L. W. (2001.). Social capital and educational attainment: A study of undergraduates in a faculty of education, *Alberta Journal of Educational Research*, 47(1), 24-49.
- Farnell, T., Matković, T., Doolan, K. i Cvitan, M. (2014.). *Socijalna uključenost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- Fuller, A. (2001.). Credentialism, adults and part-time higher education in the United Kingdom: an account of rising take up and some implications for policy, *Journal of Education Policy*, 16(3), 233-248.
- Hu, S., (2003.). *Educational aspirations and postsecondary access and choice: Students in urban, suburban, and rural schools compared*. Preuzeto s web-a 18. svibnja 2018: <http://epaa.asu.edu/ojs/article/view/242>
- Klepač, O. (2016.). Namjera studiranja učenika različitog rezidencijalnog podrijetla – kapitali i simbolička vrijednost obitelji i zajednica odrastanja. *Sociologija i prostor*, 54(2), 127-147.
- Lin, N. (2001.). *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Marôco, J. (2011). *Análise Estatística com o SPSS Statistics* (5ª ed.). Lisboa: Report Number.
- Matković, T. (2009.). Pregled statističkih pokazatelja participacije, prolaznosti i režima plaćanja studija u Republici Hrvatskoj 1991.-2007., *Revija za socijalnu politiku*, 16(2), 239-250.
- Perna, L. i Thomas, S.(2006.). *A framework for reducing the college success gap and promoting success for all*, Commissioned Report for the National Symposium on Postse-

- condary Student Success: Spearheading a Dialog on Student Success USA: NPEC. 13. srpnja 2018. preuzeto s web stranice: http://web.ewu.edu/groups/academicaffairs/IR/NPEC_3_Perna_Thomas_Report.pdf
Press of Harvard University Press.
- Rijavec, M. i Ljubin Golub, T. (2017.). *Development and validation of the academic flourishing scale*. 23. Dani Ramira i Zojana Bujasa, 6.-8. travnja 2017., Zagreb. Knjiga sažetaka, p. 187
- Rochford, C., Connolly, M. i Drennan, J. (2009.). Paid part-time employment and academic performance of undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 29(6), 601–606.
- Rogošić, S. (2016.). *Socijalni kapital i obrazovna postignuća studenata nastavnčkih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* (neobjavljena doktorska disertacija). Zagreb: Učiteljski fakultet.
- Rogošić, S. (2017.b). Smanjuje li socijalni kapital utjecaj socio- ekonomskog statusa na obrazovni uspjeh? Usporedba studenata nastavnčkih i odgojiteljskih studija. 26. Dani Frane Petrića., 24-27. rujna 2017., Zagreb. Knjiga sažetaka, str. 108.
- Strauss, L. C. i Volkwein, F. J. (2002.). Comparing student performance and growth in 2- and 4-year institutions. *Research in Higher Education*, 43(2), 133–161.
- Šćukanec, N., Sinković, M., Bilić, R., Doolan, K. i Cvitan, M. (2016.). *Socijalni i ekonomski uvjeti studentskog života u Hrvatskoj: nacionalno izvješće istraživanja EUROSTUDENT V za Hrvatsku za 2014*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.
- Vrhovski, I., Fratrić Kunac, S. i Ražić, M. (2012.). Akademska i socijalna prilagodba na studij na primjeru studenata privatnog visokog učilišta. *Praktični menadžment* 3(4), 34-40.
- Wenz, M. i Yu, W. (2010.). Term-time employment and the academic performance of undergraduates. *Journal of Education Finances*, 35(4), 358–373.

Part-time and full-time students: differences in socio-demographic characteristics, educational achievements and study experience

Abstract

In this research we aimed to establish the differences between full-time and part-time students of the Faculty of Teacher Education at the University of Zagreb (N = 400), considering some socio-demographic characteristics, educational achievements (at tertiary and pre-tertiary level of education) and study experience (satisfaction with study and perception of social capital in the college setting). As theoretical framework we used the theory of primary orientation Bozick (2007) and Coleman's theory of social capital (1990). The aim is also to determine the extent to which enrollment into a full-time/part-time program of study can be explained by the educational achievements prior to enrollment into the program of study and to what extent can it be explained by work or family obligations considered as common reasons for enrollment into a part-time program of study. The results of chi-square and Mann Whitney U test show that the part-time students are, on average, older than full-time students, are employed to a greater degree, often attending four-year vocational school and on average more likely to have spouses and children. Full-time students significantly better evaluate social capital in the college setting and are more satisfied with studying, but, contrary to expectations, they have lower educational attainment (on all indicators). Results of binary logistic regression show that older and employed respondents as well as those who finished four-year vocational schools, more often enroll part-time program of study while academic achievement and family status are not significant predictors of enrollment into a full-time/part-time program of study. **Keywords:** part-time students, full-time students, socio-demographic characteristics, study experience, educational attainment, theory of primary orientation, Coleman's theory of social capital

